

Noi studii de istorie în *Archiva Moldaviae*

***Archiva Moldaviae*, ediția VI/2014, revistă publicată sub egida Societății de Studii Istorice din România, Iași, 2014, 634 p. (ISSN 2067-3930).**

În ediția VI/2014, *Archiva Moldaviae* prezintă un conținut bogat și diversificat, bine structurat în cele opt secțiuni ale sale: *Studii de istorie*, *Documente*, *Restitutio*, *Dezbateri istoriografice*, *Recenzii*, *Note bibliografice*, *Revista Revisitelor și Viața științifică*. De departe cea mai vastă rubrică a revistei este *Studii de istorie*, pp. 27-340, ce se deschide cu articolul lui Iulian Marcel Ciubotaru, intitulat „Complețări la biografia cronicarului Macarie”, parte a subsecțiunii „Genealogii, biografii, momente din viața unor personalități”. Autorul își propune să reîntrească personalitatea lui Macarie, fost egumen la Bistrița, acolo unde, din porunca lui Petru Rareș, a început să scrie „Cronica Moldovei”, conturată din opera și biografia sa, pornind de la o relecturare a izvoarelor istorice existente (p. 38).

Constantin Ardeleanu ne conturează într-un studiu imaginea „unei personalități copleșitoare, un veritabil spirit enciclopedic, cu mintea mereu îndreptată spre creație teoretică și practică, în egală măsură artistică, științifică și tehnică”: François Xavier Progin (p. 39). După ce și-a încheiat activitatea la Atena (1838), cărturarul de origine franceză, cu puternice sentimente filoelene, ajunge (1853) și în Moldova, la Iași, unde este invitat ca preceptor al copiilor unor familii din protipendada locală precum Sturdza și Catargi.

Scrutând genealogia familiei Malaxa, în studiul „Aperçu sur la généalogie de la famille Malaxa”, Mihai Sorin Rădulescu identifică un strămoș al industriașului, Mihalache Malaxa, ce a venit către sfârșitul secolului al XVIII-lea dinspre Corfu spre Moldova. Cumpărând terenuri și contopindu-se prin căsătorii cu boierimea locală, urmașii lui Mihalache Malaxa au reușit să accedă la funcții importante în administrația locală. Din celebra familie a făcut parte și celebrul Grigore Emil Palade (pp. 49-77).

În secțiunea *Heraldică moldovenească*, Silviu Andrieș-Tabac întreprinde o analiză a stemei și drapelului satului Dănceni, raionul Ialoveni, pornind de la prima sa menționare din aprilie 1617, atunci când Radu Mihnea întărește marelui vornic al Țării de Jos (Nestor) Ureche toate posesiunile confirmate de domnii anteriori, printre care se află și satul Dănceni (p. 79). Asumându-și acest trecut, consiliul sătesc a acceptat proiectul heraldic local la realizarea căruia a participat și autorul textului (p. 85).

Viața orașului Iași în secolul al XX-lea este analizată de către Alexandru D. Aioanei, în studiul său „Între ruine, foamete și normalizarea vieții cotidiene. Iașul în anii 1944-1948”, care își propune să recupereze un episod din istoria recentă a orașului având ca reper realitățile socio-economice ale momentului și nu contextul internațional sau cadrul politic care a dus la instaurarea comunismului în România, așa cum procedează în majoritatea cazurilor cercetătorii. Potrivit autorului, sursele istorice indică faptul că au existat situații în care guvernele de la București au fost incapabile să-și instituie controlul asupra propriului teritoriu, ceea ce a contribuit la cultivarea unei instabilități care le-a permis comuniștilor să preia puterea (p. 117).

Secțiunea *Basarabia între România și Uniunea Sovietică* aduce în prim plan momente din istoria provinciei românești ce s-au petrecut în 1918, precum cele

propuse de Sorin Radu („Activitatea lui Vespasian Erbiceanu în funcția de consilier tehnic pe lângă Directoratul de Justiție al Basarabiei” – pp. 119-137), Svetlana Suveica („For the «Bessarabian Cause»: The Activity of Odessa Committee for Saving Bessarabia (1918-920) – pp. 139-169), sau în 1940, așa cum este textul lui Aleksandr Stykalin („Politica Ungariei referitoare la problema Transilvaniei în contextul acțiunii militare sovietice în Basarabia (vara anului 1940) – pp. 171-187). În studiul „Învățământul sovietic în memoriile foștilor demnitari din RSSM. Condiții de studii, calitatea educației și relevanța acestia pentru reușita în carieră”, Aurelia Felea să prezintă imaginea învățământului preuniversitar și universitar din RSSM în perioada 1930-1960 și clarifică „ce rol au atribuit foștii demnitari studiilor în ascensiunea lor profesională și cum anume au gestionat aceștia achizițiile acadmice în cariera lor politică” (p. 189). Concluzia la care ajunge autoarea este aceea că studiile au fost în perioada sovietică o condiție obligatorie pentru ascensiunea în carieră și pentru a intra în lumea politică (p. 214).

Rubrica *Minorități naționale din și în jurul României* cuprinde cercetarea lui Sebastian Bunghez, „Problema aromânilor în dezbaterile Parlamentului României la începutul secolului al XX-lea”, asupra situației complexe a aromânilor, locuitori ai Imperiului otoman, nerecunoscuți drept comunitate etnică distinctă, în

favoarea cărora statul român a intervenit diplomatic pentru menținerea limbii și tradițiilor strămoșești, și văzuți, de către unii politicieni români, și ca obiect de compensație în raporturile cu Bulgaria a cărei tendință de mărire amenința *statu-quo*-ul balcanic (pp. 217-228). În lucrarea „Germanii din România în atenția lui Stalin. Politica față de minoritatea germană în anii 1944-1948”, Hannelore Baier afirmă că România a fost singurul stat din estul și sud-estul european care nu și-a expulzat cetățenii de etnie germană după cel de-al doilea război mondial, faptul fiind o consecință nu a voinței statului, așa cum se susținea în perioada comunistă, ci pentru că Stalin nu a fost de acord cu această măsură, după cum arată noi mărturii (pp. 229-230).

În secțiunea *Rezistență, repressiune și propagandă în România comunistă și în lumea postcolonială*, în lucrarea său „Intelligence Organization and Operations in Classical Counterinsurgency. Malaya, Algeria and Romania, 1944-1962”, A. Miroiu problematizează organizarea serviciilor de informații și acțiunile lor în contraînsurgențele din perioada imediat postbelică, discutând și comparând diferitele organizații civile și militare implicate în lupta împotriva gherilelor, din perspectiva comenzii unice sau a centrelor multiple de comandă; recrutarea informatorilor și organizarea rețelelor informative, tacticile de infiltrare în grupurile insurgente, interogarea și torturarea suspectilor (pp. 247-

274). Pornind de la un caz particular, cel al lui Constantin Vasiliu (un activist de partid din Constanța), în „«Atitudini anticomuniste» la nivel local? Cazul unei scrisori adresate Comitetului Central al PMR, în aprilie 1956”, Alexandra Toader evidențiază semnele cristalizării unor așa-zise „atitudini anticomuniste” la nivel local, ce indică printre altele limitele destalinizării în România (p. 275). În „Om Nou sau Dușman în propaganda comunistă: studiu de caz Constantin Mitea”, Cristina Preutu își propune să identifice, pornind de la un caz concret, raportul dintre imaginea propagandistică a Omului Nou și modelul real, existent în rândul nomenclaturii de partid, acolo unde ar fi fost de așteptat să fie găsit comunistul adevărat (p. 305). Mihai Burcea își propune să reconstituie viața unuia dintre cei mai cruzi ofițeri care au activat în aparatul de penitenciare în anii '50, și anume Constantin Teodor Istrate, ce s-a făcut remarcat prin brutalitatea cu care i-a tratat pe deținuții de la Gherla, prin excesul de zel cu care și îndeplinea sarcinile de serviciu, dar și pentru că a ajuns la închisoare după ce a fost scos afară din MAI (p. 315).

De remarcat este intervenția lui Paul E. Michelson, „Jeremia to Eliade 1899: Notes and Queries”, ce deschide secțiunea *Documente*, care ridică o serie de întrebări referitoare la schimbarea de nume (Jeremia - Eliade) și sugerează câteva probleme de cercetare pentru viitor

precum încercarea de a găsi cererea originală de schimbare a numelui și constatarea motivului, dacă este dat unul (pp. 341-350). Viorel Achim ne descrie care era „Situția «sectelor religioase» în provincia Bucovina. Un studiu al Inspectoratului Regional de Poliție Cernăuți din septembrie 1943”. Mai exact, este vorba despre bapțiștii, adventiștii de ziua a șaptea și creștinii după Evanghelie care au devenit, din septembrie 1940, „ținta unei politici sistematice de limitare a libertății credinței, de natură să-i intimideze pe credincioși și să-i determine să treacă la ortodoxie” (p. 352). Persecuția religioasă a fost aplicată și altor grupuri, precum unele de origine neoprotestantă, mileniștii, inochentiștii, ortodocșii de rit vechi și stiliștii, iar în Bucovina a avut un caracter mai cuprinzător și a îmbrăcat forme mai brutale decât în alte părți ale țării (p. 353).

Editorul Marcel Lutic aduce în atenția cititorilor, la rubrica *Restitutio*, „un cercetător uitat al satelor moldovenești și un prieten al arhivelor românești”: Eugen D. Neculau, de la dispariția căruia s-au împlinit 40 de ani în toamna lui 2014. Memoria autorului este cinstită prin publicarea unui fragment din manuscrisul „Sate pe Jijia de Sus” din fondul personal „Eugen D. Neculau” de la Arhivele Naționale Iași.

În secțiunea *Viața științifică*, Mihai Chiper ne aduce în atenție dezbaterile care au avut loc în cadrul Conferinței internaționale

„Regionalism și regionalizare în România. Interpretări istorice și provocări contemporane” ce a avut loc la Iași în perioada 30-31 mai 2013. Lansarea în forță și netransparentă de către Uniunea Social-Liberală a proiectului de regionalizare administrativă a determinat mediul academic să declanșeze o dezbatere pentru a atrage atenția asupra unor aspecte mai puțin cunoscute sau luate în considerare: „funcționarea democratică și dezvoltarea economică rapidă a țării în ultimii 150 de ani au fost în foarte multe momente periclitare de către politicile centraliste excesive și distribuția arbitrară sau preferențială a resurselor. În plus, deși „scopul declarat al politicilor centriste a fost creșterea coeziunii interne a statului, în realitate efectul acestora a fost în cele mai multe cazuri contrar” (p. 611).

Archiva Moldaviae a mai publicat, tot în 2014, **Supliment I, Studii de istorie socială. Noi perspective**, sub coordonarea lui Constantin Iordachi și Alin Ciupală, ce reunește unele dintre lucrările prezentate în cadrul Conferinței *Studii de istorie socială în România. Noi perspective*, ce a avut loc la București, în perioada 12-13 iunie 2010. Numărul reunește istorici din generația tânără angajați într-o raportare critică față de bazele teoretice și față de agenda de cercetare a istoriei sociale (p. 20). În articolul său „Reconceptualizarea socialului: spre o nouă istorie socio-culturală în Europa Central-Răsăriteană” (pp.23-56), Constantin Iordachi oferă o perspectivă critică

asupra evoluției istoriei sociale în Europa, acordând atenție interacțiunii dintre istoriografia occidentală și cea central-răsăriteană. Teodora Daniela Sechel este interesată de „Practicile medicale și instituționale de combatere a epidemiilor în Ungaria, Transilvania și Banat (1770-1850)” (pp. 57-76). În „Afaceri private, cârmuire imperială și modernizare: un proiect de reformă la frontiera dunăreană ruso-otomană, 1800-1817” (pp.77-96), Ștefania Costache explorează posibilitățile de mobilitate socială sub guvernările otomană și rusă. Problema dezvoltării sistemului educațional din România modernă din perspectiva arhitecturii școlare este abordată de către Ramona Caramelea, în studiul „Spațiu fizic

și spațiu social: arhitectura școlară în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea” (pp. 97-114). Silviu Hariton analizează începuturile politicilor sociale ce vizau protecția invalizilor, a orfanilor și văduvelor de război, în contribuția sa „Asumarea politicilor sociale de către stat în România. Cazul invalizilor, orfanilor și văduvelor de război (IOVR) după primul război mondial” (pp. 115-140). **Suplimentul I** se încheie cu studiul „Medicalizarea domeniului dreptului penal în România interbelică”, (pp. 141-166), realizat de Corina Doboș, autoare interesată de modalitatea în care s-a produs unificarea legislației penale în România Mare și mai ales de semnificația socială a proiectelor penale din 1928, 1933 și 1934.

Silvia BOCANCEA